

UNESCO'NUN MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ FAALİYETLERİNE TOPLU BİR BAKIŞ (1977-2009)

Adnan ALTUN*

Özet

Uluslar arası ölçekte yaptığı ve desteklediği konferans, sempozyum, seminer, araştırma ve yayınlarla medya okuryazarlığı eğitiminin ilgi görmesinde ve gelişmesine şüphesiz en önemli katkılar UNESCO'ya aittir. Özellikle Grunwald Medya Eğitimi Bildirisi (1982) ile uluslar arası arenaya taşınan bu çabalar son olarak 2007 yılı Paris Medya Eğitimi Tavsiye Kararları ile zirveye ulaşmıştır. Öte yandan 25 yıl gibi bir süre sonra aynı tavsiye kararlarının tekrar edilmiş olması da yapılan çalışmaların anlaşılmadığının ya da yaygınlaşmadığının bir göstergesi olabilir. Bu noktadan hareketle doküman analizi yöntemine başvurulmuş ve UNESCO'nun desteklediği bireysel çalışmalar incelenmekle birlikte kurumsal yayınlar üzerinde daha dikkatle durulmuştur. Bu incelemenin sonucunda UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimine sistematik bir bakış açısıyla yaklaştığı görülmüştür. Bu bakış açısı belirli başlıklar altında analiz edilmiştir: "medya okuryazarlığı, medya okuryazarlığı eğitimi ve medya okuryazarlığı eğitimi stratejisi; öğretim programları, öğretmen eğitimi, araştırmalar ve uluslar arası işbirliği".

Anahtar Sözcükler: UNESCO, eğitim, medya okuryazarlığı eğitimi

Giriş

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nun (UNESCO) başlıca çalışma alanlarından biri eğitimdir. 1945'te kurulduğu günden bu yana eğitimi toplumsal ve ekonomik gelişimin anahtarı olarak gören kurum, okul öncesi eğitim'den başlayarak üniversite ve meslek edindirme eğitimlerine kadar eğitimin bütün aşamaları ile ilgilenmekte; eğitim politikaları, eğitimde fırsat eşitliği, küresel düzeyde eğitim politikalarının ve stratejilerinin oluşturulması konularına yoğunlaşmaktadır. Küresel düzeyde oluşturulmaya çalıştığı eğitim politikalarından biri de medya okuryazarlığı eğitimidir.

UNESCO 70'li yılların sonlarından itibaren medya okuryazarlığı eğitimi üzerine önemle eğilmeye başlamıştır. Bunda medyanın 19. yüzyıldan itibaren kamusal söylem aracı olma niteliğinin güçlenmesinin rolü büyüktür. Özellikle televizyonun keşfinden sonra sesin yanında görüntünün gücünü de yanına alan medya, aynı anda her yerde bulunabilmenin verdiği imkân ile söylem alanını ve olumlu ya da olumsuz etkilerini daha da arttırmıştır. Bu gücün özellikle siyasal alana yansımalarını düşünerek UNESCO şu kritik soruyu sormuştur: "*Doğrusu demokratik bir toplumda*

* Arş. Gör. Dr.; Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

herhangi bir kişi ticari medya tarafından yönlendiriliyorsa, bu kişi nasıl tüm yönleriyle etkin bir vatandaş olabilir?” (UNESCO, 1990). Bu soru medya okuryazarlığı eğitimi gerçek-ten kritik bir sorudur.

Bilindiği gibi günümüzde gençlerin en önemli politik bilgi kaynağı televizyondur. Görüntülerin politikardan daha büyük öneme sahip olduğu, sloganların sık sık kanıtlardan çok daha mantıklı addedildiği ve hepimizin çok önemli demokratik kararlarımızdan bazılarını medya kanıtlarına dayalı olarak alacağımız bir dünyada yaşıyoruz. Böyle bir dönemde medya eğitimi hem demokratik haklarımızı kullanmak için olmazsa olmazdır hem de politik amaçlarla medya manipülasyonun en kötü aşırıklarına karşı kaçınılmaz bir koruyucudur. Medya eğitimi gerçek bir katılımcı demokrasiye giden uzun yolun ve kurumlarımızın demokratikleşmesinin temel basamağını oluşturmaktadır. Eğer tüm vatandaşlar gücü elinde bulunduracaksa, mantıklı kararlar vereceklerse, etkili değişim yöneticileri olacaklarsa ve medya ile aktif bir ilişkiye gireceklerse medya okuryazarlığı olmazsa olmazdır. Çok daha yaygın bir “demokrasi için eğitim” düşüncesinde medya eğitimi herkes için çok önemli rol oynayabilir

UNESCO medya okuryazarlığı çabalarının önemini dikkate almış ve bunu 1970’lerin sonlarında ortaya koyduğu iki çalışma ile göstermiştir. Bunlardan ilki 1977 yılında yayınlanan “Eğitimde Medya Çalışmaları” adlı yayındır. Bu çalışmada Batı Avrupa, İskandinavya, Sovyetler Birliği, Birleşik Devletler ve çeşitli uluslar arası organizasyonların medya okuryazarlığı eğitimine ve ekran eğitimine (screen education) ilişkin durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Diğer bir çalışma ise 1978 yılında Finli medya uzmanı Sirkka Minkkinen tarafından kaleme alınan “Kitle İletişim Eğitimine Yönelik Genel Bir Program Modeli” (Minkkinen, 1978) adlı yayındır.

UNESCO’nun medya-toplum ilişkisindeki değişimin bir sonucu olarak medya okuryazarlığı eğitiminin gerekliliğini fark ettiği en önemli dönüm noktası 1982 yılındaki Grunwald’de düzenlenen Uluslar arası Medya Eğitimi Sempozyumu’dur. Sempozyumun sonuç bildirgesindeki şu ifadeler bu farkındalığı açıkça göstermektedir:

“Medyanın aynı anda her yerde olabildiği bir dünyada yaşıyoruz: zamanın büyük bir kısmını televizyon izleyerek, gazeteleri ve dergileri okuyarak, ses kayıtlarını çalarak ve radyo dinleyerek geçiren bireylerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Örneğin bazı ülkelerde çocuklar şimdiden okulda geçirdikleri zamandan çok daha fazlasını televizyon izleyerek harcamaktadırlar.

İhtiyaç duyduğumuz asıl şey medyanın kuşku götürmez gücüne el koymak ya da bunu onaylamak değildir. Medyanın yerleşik bir olgu olarak dünyanın yer yerinde yaygınlaştığını ve önemli etkileri olduğunu kabul etmeliyiz. Ayrıca günümüz dünya kültürünün bir parçası olarak medyanın önemini de takdir etmeliyiz. İletişim ve medyanın ne gelişme sürecindeki rolü ne de vatandaşların topluma aktif katılımlarındaki işlevi küçümsememelidir. Politika ve eğitim alanındaki karar vericilerin, vatandaşların iletişim olgusuna yönelik eleştirel bir anlayış geliştirmeleri konusundaki yükümlülüklerinin farkında olmaları gerekmektedir. (UNESCO, 1982)”

UNESCO’nun 1982 yılında Almanya’da yapılan Grunwald “Uluslar arası Medya Eğitimi Sempozyumu” (UNESCO, 1982) ile başlayan medya okuryazarlığı yolcuğu; 1983 yılında Ürdün’de “Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Kitle İletişim Araçlarını Kullanımı” (UNESCO, 1983b) konulu çalıştay, 1990 yılında Toulouse’ta

“Medya Eğitiminde Yeni Yönelimler” (UNESCO, 1990) konferansı, 1999 yılında Viyana’da “Medya ve Dijital Çağ İçin Eğitim” (UNESCO, 1999) konferansı, 2002 yılında Sevilla’de “Gençler İçin Medya Eğitimi” (UNESCO, 2002) semineri, 2007 yılında da Paris’te yapılan birleşim (UNESCO, 2007c) ve yine 2007 yılında Riyad’da Ortadoğu’daki ilk uluslararası medya eğitimi konferansı (UNESCO, 2007b) ile günümüze kadar gelmiştir.

UNESCO’nun medya okuryazarlığı ile ilgili yapmış olduğu çalışmalar sadece bu konferanslarla sınırlı değildir. Yayınladığı araştırmalar, raporlar, kitaplar, makaleler, öğretim programları ve bibliyografyalar gibi pek çok çalışma ile medya okuryazarlığı eğitiminin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bunlar arasında uygulamaya yönelik etkinliklerin de içinde yer aldığı öğretim programları (Minkinen, 1978; Masterman, 1983; UNESCO, 2003; Frau-Meigs, 2006, UNESCO, 2006), öğretmen eğitimine yönelik çalışmalar (UNESCO, 1983b; Tornero, 2008), kapsamlı araştırmalar (Lee, 1982; Masterman, 1983; Halloran ve Marcia, 1986; Domaille ve Buckingham, 2001; Asthana, 2006) ve uluslar arası işbirliğinin neticesinde ortaya konular ürünler (UNESCO, 1977; Carlsson, 2006; Carlsson, 2008; Frau-Meigs ve Torrent, 2009) en dikkat çekici olanlardır. Ayrıca İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerinde aylık olarak “Sources” adlı bir dergi yayınlamaktadır. UNESCO Mentor Projesi (UNESCO and European Commission, 2003) gibi önemli projelere de ön ayak olmaktadır.

Söz konusu çalışmalar incelendiğinde UNESCO’nun medya okuryazarlığı eğitimine sistematik bir bakış açısıyla yaklaştığı görülmektedir. Bu bakış açısı belirli başlıklar altında analiz edilmiştir. Bunlar; “medya okuryazarlığı, medya okuryazarlığı eğitimi ve medya okuryazarlığı eğitimi stratejisi; öğretim programları, öğretmen eğitimi, araştırmalar ve uluslar arası işbirliği” başlıkları altında ele alınabilir.

MEDYA OKURYAZARLIĞI KAVRAMI

Medya okuryazarlığı (media literacy) kavramı yerine çoğu zaman medya eğitimi (media education) ifadesini kullanan UNESCO’nun, düzenlediği konferanslarda ve yayınladığı çalışmalarda bu kavrama yoğunlaştığı görülmektedir. Kuruluş, medya okuryazarlığını 1979 Paris birleşiminde şöyle tanımlamıştır: “*Hem pratik ve teorik sanatlar olarak medyanın tüm seviyelerdeki (ilk, orta, lise, yetişkin eğitimi, yaşam boyu eğitim) ve tüm durumlardaki bütün çalışma, öğrenme ve öğretim biçimleri, tarihi, yaratıcılığı, kullanımı ve değerlendirilmesi, hem de toplumda medyanın işgal ettiği yer, sosyal etkisi, medya iletişiminin, katılımının içinde saklı olan anlam, sebep oldukları algılamaya tarzı değişikliği, yaratıcı çalışma rolü ve medyaya ulaşma*” (UNESCO, 1984: 8).

UNESCO (1982) üç yıl sonra Grunwald’de (Federal Almanya Cumhuriyeti) kitle iletişim araçları konusunda halkın eğitilmesiyle ilgili uluslar arası bir sempozyum düzenlemiştir. Sempozyumun amacı medya eğitimi ve iletişim ile eğitim ilişkisi konularında katılımcıların deneyimlerini paylaşmak, medya eğitimini geliştirmek için atılacak adımları tespit etmek ve kitle iletişim araçlarının eğitimde bilinçli bir şekilde kullanılmasını sağlamak idi. Sempozyumun sonucunda tüm uluslara hitaben bir bildiri hazırlanmıştır. “Grunwald Medya Eğitimi Bildirisi” adı verilen bu dokümanda medya okuryazarlığı “*elektronik ve basılı medya kullanıcıları arasında eleştirel farkındalığın gelişmesini sağlayacak bilgi, beceri ve tutumları, sonuç olarak bu konudaki yeterliklerini geliştirmek*” (UNESCO, 1982) olarak tanımlanmıştır.

Grunwald'dan sonra "Medya Eğitiminde Yeni Yönelimler" konferansı 1990 yılında UNESCO, İngiltere'den British Film Institute (İngiliz Film Enstitüsü) ve Fransa'dan CLEMI (Bilgi Araçları Eğitimi İrtibat Merkezi) desteğiyle Fransa'nın Toulouse şehrinde yapılmıştır. Bu konferansta "medya eğitimi", "medya çalışmaları" ve "medya okuryazarlığı" kavramlarının doğru terim olup olmadığı konusunda önemli tartışmalar yapılmıştır. Sonuçta topluma tam anlamıyla katılmak için bilginin okunması ve işleminden geçirilmesi yeteneği ile zihinsel birliği olması sebebiyle bu tartışmanın galibi medya okuryazarlığı kavramı olmuştur. Bununla birlikte "medya eğitimi" de alanda öncü olan İngiltere, Avustralya ve diğer ülkelerde kararlı bir şekilde kullanılageldiği de vurgulanmıştır.

Kavramsal tartışma medya okuryazarlığının hem toplumdaki kitle iletişim sistemlerinin yapısı, ekonomisi ve işlevine ilişkin bilgiyi hem de kitle iletişim araçlarının estetik ve ideolojik içeriğini okumayı sağlayacak analitik becerileri içeren bir kavram olduğunun ifade edilmesiyle sonuçlandırılmıştır. Ancak UNESCO bünyesinde yapılan çalışmaların büyük bir kısmında "medya eğitimi" kavramının kullanılmaya devam edildiği görülmektedir.

UNESCO 1999 yılında Avusturya'nın Viyana kentinde "Medya ve Dijital Çağ İçin Eğitim" adında bir konferans düzenlemiştir. Bu konferansta Grunwald'dan tanımlanan medya eğitimi kavramı daha detaylı olarak ele alınmıştır. Medya okuryazarlığı kavramıyla ilgili olarak konferansta kapsamlı bir açılım yapıldığı görülmektedir. Bu açılım 2002 yılında İspanya'da yapılan seminerde de benimsenecektir.

2002 yılında İspanya'nın Seville şehrinde UNESCO'ya üye ülkelerin medya okuryazarlığı çalışmalarını yenilemeleri ve gençlere bir medya alanı oluşturulması için 14 ülkeden 23 uzmanın katılımıyla "Gençler İçin Medya Eğitimi" adında bir seminer düzenlenmiştir. Seminerin sonuç raporuna göre medya okuryazarlığı; "Tüm iletişim medyasıyla ilgilenir ve herhangi bir teknoloji çeşidi ile iletilen hem yazılmış kelime, grafik, ses, fotoğraf hem de hareketli resmi içerir; İnsanların toplumlarında kullanılan iletişim medyasına ve bunların çalışma biçimlerine ilişkin bir anlayışa sahip olmalarını ve başkalarıyla iletişime geçmek için bu medyayı kullanma konusunda beceriler kazanmalarını sağlar."

Bunlara ek olarak seminerin sonuç raporunda medya okuryazarı olan bir kişide bulunması gereken davranışlardan da söz edilmiştir. Bunlar;

Medya metinlerini analiz eder, eleştirel olarak hatalarını bulur ve medya metinleri yapabilir;

Medya metinlerinin kaynağını, bu metinlerin politik, toplumsal, ticari ve kültürel kazançlarını ve bağlanlarını saptar;

Medyanın sunduğu mesajları ve değerleri yorumlar;

Kendi mesajlarını ya da hikâyelerini iletmek için ya da planladıkları izleyiciye ulaşmak için uygun medyayı seçerler;

Hem yayın almak hem de yayın yapmak için medyaya sahip olur ya da erişimi ister.

UNESCO'nun yapmış olduğu medya okuryazarlığı ve medya okuryazarı tanımları incelendiğinde bunların, yaygın olarak benimsenen "medya okuryazarlığı çeşitli biçimlerde mesajlara ulaşma, analiz etme, değerlendirme ve iletmeye yeteneğidir" (Aufderheide, 1993: 1) tanımıyla örtüştüğü, hatta bunun detaylı bir ifadesi olduğu söylenebilir.

MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ

Medya okuryazarlığı eğitiminde korumacı bir yaklaşımdan yetkilendirici bir yaklaşıma doğru bir değişim yaşanmıştır. Bu değişimi ilk fark eden aktörlerden biri de UNESCO'dur. Grunwald sonuç bildirgesindeki şu ifadeler bu farkındalığın kanıtı olabilir:

"İhtiyaç duyduğumuz asıl şey medyanın kuşku götürmez gücüne el koymak ya da bunu onaylamak değildir. Medyanın yerleşik bir olgu olarak dünyanın yer yerinde yaygınlaştığını ve önemli etkileri olduğunu kabul etmeliyiz. Ayrıca günümüz dünya kültürünün bir parçası olarak medyanın önemini de takdir etmeliyiz. İletişim ve medyanın ne gelişme sürecindeki rolü ne de vatandaşların topluma aktif katılımlarındaki işlevi küçümsenmemelidir. Politika ve eğitim alanındaki karar vericilerin, vatandaşların iletişim olgusuna yönelik eleştirel bir anlayış geliştirmeleri konusundaki yükümlülüklerinin farkında olmaları gerekmektedir."

UNESCO, korumacıdan yetkilendirici yaklaşıma doğru gelişmenin sebebinin medyaya bakımımızda meydana gelen değişime bağlamaktadır. 1990 yılında Fransa'nın Toulouse şehrinde yapılan "Medya Eğitiminde Yeni Yönelimler" konferansında medyaya ilişkin anlayışımızın nasıl bir değişim geçirdiği şöyle dile getirilmiştir:

İzleyici 1950 ve 60'larda bir "tabula rasa" (kitle iletişim araçlarının güçlü mesajlarının yazılabildiği boş bir levha) olarak görülmekteydi. Bu yüzden eğitimin gündemi "çocuklarımızı ve kültürel değerlerimizin devamlılığını medyanın en kötü aşırılıklarından korumayı" aşılırmaktaydı. Bunun için başvurulan araçlar; ayırt etme ("iyi" medya ya da "kötü" medya) ve ("iyi" olanın) estetik takdirdi.

70 ve 80'lerde alan, estetik sorulardan ideolojik sorulara kaydı. Medya kimin çıkarına ve nasıl çalışır? Nasıl organize olurlar? Nasıl anlam üretirler? Gerçeği nasıl sunmaktadır? ve Bu kimin gerçeğidir? Temel amaç bir yetenek olarak inceden inceleme geliştirilen estetik karardan çok eleştirel olarak bilinçli bir anlayışın geliştirilmesi oldu.

90'larda da medya izleyicisinin bir anlam üreticisi olduğu anlaşılmıştır. Bizler her gün karşıya karşıya kaldığımız birçok medya mesajını sürekli anlamaya çalışıyoruz. Mesaj metni ve medya olayının içeriği ile izleyicinin geçmişi, geçmiş deneyimleri ve değer sistemi vb. arasında sürekli bir etkileşim vardır. Şimdi bu eğitimin amacı kitle iletişim araçlarının mesajlarını işlemekten geçirmesi için izleyicinin yetkilendirilmesi ve hem kişisel olarak hem de toplumsal olarak konuyla ilgili anlamı üretmesidir (UNESCO, 1990: 2).

Böylece medyaya bakımımızdaki değişimin medya okuryazarlığı eğitimini de derinden etkilediği ve sonuçta medya okuryazarlığı eğitimi anlayışımızın korumacı yaklaşımdan yetkilendirici bir yaklaşıma doğru gelişim seyrettiği ortaya konulmuştur.

UNESCO gerek 1999 yılında Avusturya'nın Viyana kentinde düzenlediği "Medya ve Dijital Çağ İçin Eğitim" konferansında gerekse 2002 yılında İspanya'nın Seville şehrinde "Gençler İçin Medya Eğitimi" adlı seminerde medya eğitiminin ana hatlarını ortaya koymaya çalışmıştır:

“Medya eğitimi ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı için ve demokrasiyi inşa etme ve güçlendirme aracı olarak dünyadaki her ülkede her vatandaşa yetki vermenin bir parçasıdır. Farklı ülkelerde medya eğitiminin doğası ve gelişimi ile ilgili farklı uygulamalar görülmekle birlikte medya eğitimi gerek öğretim programları ile gerekse gayri resmi uygulamalarla ya da yaşam boyu öğrenme çerçevesinde ele alınabilir.

Medya eğitimi tüm medya araçlarında insanlara zengin ve farklı kültürel deneyimler sağlayan çok çeşitli metinleri (yazılı, hareketsiz görüntü, sesli ve hareketli görüntü) ele alır.

Yeni teknolojileri tanıtmaya çalışan ülkelerde, medya eğitimi vatandaşların medyanın kültürlerini ve geleneklerini anlatma ya da bile bile yanlış anlatma potansiyellerinin farkına varmalarına yardımcı olabilir.

Elektronik ve dijital teknolojilere ulaşmanın sınırlı olduğu ya da bu imkânın hiç olmadığı durumlarda, medya eğitimi medya metinlerinin elde edilebilir olmasına bağlı olabilir.

Medya eğitimi her toplumda tüm vatandaşlara yetki vermeyi amaçlamalıdır ve özellikle medyaya ulaşması toplumsal ve ekonomik olarak zor olan insanların özel ihtiyaçları temin edilmelidir.

Medya eğitimi toplumsal ve politik çatışmalar, savaş, doğal afet, çevre felâketi vb. durumlarda eleştirel bir rol de oynayabilir ve ayrıca bunlardan sorumlu da olmalıdır. (UNESCO, 1999: 2; UNESCO, 2002: 2)”

UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimi konusundaki görüşleri; medyaya yönelik eleştirel bir farkındalık geliştirmeleri için vatandaşlara yetki vermeye ve karar mercilerinin de bunun için uygun ortamı oluşturmalarına dayanmaktadır.

UNESCO'NUN MEDYA OKURYAZARLIĞI EĞİTİMİ STRATEJİSİ

UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimine yönelik yapmış olduğu en önemli çaba kuşkusuz, konuya yönelik uluslararası bir bilinç oluşturmaktır. Bu çerçevede yapılan ilk çağrı “Grunwald Medya Eğitimi Bildirisi” olmuştur. Bu bildiri de medya okuryazarlığı eğitimi konusunda nasıl bir yol haritası izlenmesi gerektiği ifade edilmiştir:

Elektronik ve basılı medya kullanıcıları arasında eleştirel farkındalığın gelişmesini sağlayacak bilgi, beceri ve tutumları, sonuç olarak bu konudaki yeterliklerini geliştirmek amacıyla, okul öncesinden üniversite eğitimine ve hatta yetişkin eğitimine kadar, kapsamlı medya eğitimi programları başlatılmalı ve desteklemeli. İdeal olarak böyle programlar medya ürünlerinin analizini, yaratıcı ifade araçları olarak medyanın kullanımını, elde edilebilir medya kanallarının etkili kullanımını ve bu kanallara katılımı içerebilir.

Öğretmenler için hem medya hakkındaki bilgilerini ve anlayışlarını arttıracak hem de onları uygun öğretim metotlarıyla donatacak eğitim dersleri geliştirilmeli.

Medya eğitimine katkı sağlaması amacıyla psikoloji, sosyoloji ve iletişim bilimleri gibi alanlarda araştırmalar teşvik edilmeli ve etkinlikler geliştirilmeli.

UNESCO tarafından üstlenilen ya da kararlaştırılan ve medya eğitiminde uluslararası işbirliğini teşvik etmek amacıyla taşıyan eylemler desteklenmeli (UNESCO, 1984).

Bu tavsiyelerin “medya eğitimi programları, öğretmen eğitimi, araştırmalar ve uluslar arası işbirliği” gibi dört temel noktaya odaklandığı görülmektedir. Bu dört temel nokta daha sonraki yıllarda da UNESCO'nun tavsiye kararlarının temelini oluşturduğu görülmektedir. Bu kararlar 1999 yılında Avusturya'daki konferansta tekrar ele alınmış, 2002 yılında İspanya'da yapılan “Gençler İçin Medya Eğitimi” seminerinde detaylandırılmış ve 2007 yılında Fransa'daki “Medya Eğitimi Tavsiye Kararları” (UNESCO, 2007c) ile nihai halini almıştır.

Grunwald Deklarasyonu'ndan 25 yıl sonra uluslar arası düzeyde dünyanın tüm bölgelerinden uzmanlar, eğitim yöneticileri, öğretmenler ve araştırmacılar, STK temsilcileri ve medya temsilcileri 2007 yılında Paris'te bir araya gelmiştir. Medyanın toplumdaki yeri ve gücünün çok daha arttığını ifade eden katılımcılar artık her vatandaşın kullanılan sembolik sistem ne olursa olsun bilgiyi eleştirel olarak analiz etmeye, kendi içeriklerini kendileri üretmeye ve mesleki ve sosyal değişime kendilerini adapte etmeye bugün çok daha fazla ihtiyaç duydukları konusunda hemfikir olmuşlardır.

Grunwald bildirgesine odaklanan katılımcılar bildirgenin yaptığı analizlerin doğru olduğu, ancak medya eğitimine yönelik farkındalığın yetersiz kaldığı konusunda da hem fikir olmuşlardır. Bu durumun üstesinden gelmek için de Grunwald bildirgesinde ortaya konan dört yol gösterici ilkenin (program geliştirme, öğretmen eğitimi, araştırma ve uluslar arası işbirliği) işlevsel olarak uygulanmasını sağlamak ve bunu geliştirmek için tasarlanan öncelikli faaliyetlere yönelik on iki tavsiye kararı hazırlanmış ve birleşim sona ermiştir. Grunwald bildirgesindeki dört yol gösterici ilkeye dayalı olarak geliştirilen bu on iki tavsiye kararı şöyledir* (UNESCO, 2007c: 1-5):

Tüm eğitim seviyelerinde kapsamlı medya eğitimi programlarının geliştirilmesi

Tavsiye Kararı 1: Kapsamlı bir medya eğitimi tanımını kabul etmek

Tavsiye Kararı 2: Medya eğitimi, kültürel çeşitlilik ve insan haklarına saygı arasındaki bağlantıları güçlendirmek

Tavsiye Kararı 3: Temel becerileri ve değerlendirme sistemlerini tanımlamak

Öğretmen eğitimi ve toplumsal alanda diğer paydaşların farkındalığının artırılması

Tavsiye Kararı 4: Medya eğitimini temel öğretmen eğitimi ile ilişkilendirmek

Tavsiye Kararı 5: Uygun pedagojik yöntemler geliştirmek

Tavsiye Kararı 6: Eğitim sistemi içindeki tüm paydaşları seferber etmek

Tavsiye Kararı 7: Toplumsal alandaki tüm paydaşları seferber etmek

* UNESCO tarafından 2007 yılında Paris oturumunda alınan bu tavsiye kararlarının tamamı çalışmanın sonunda ek olarak verilmiştir.

Tavsiye Kararı 8: Medya eğitimini yaşam boyu öğrenme çerçevesinde ele almak

Araştırma ve bu araştırmaların dağıtımı için iletişim ağı

Tavsiye Kararı 9: Yüksek öğrenimde medya eğitimi ve araştırmanın geliştirilmesi

Tavsiye Kararı 10: Etkileşime yönelik iletişim ağları oluşturmak

Eyleme dayalı uluslar arası işbirliği

Tavsiye Kararı 11: Uluslar arası etkileşimi organize etme ve gerçekleştirme

Tavsiye Kararı 12: Politik karar mercilerinin farkındalıklarını arttırmak ve harekete geçirmek

Görüldüğü gibi Grunwald Medya Eğitimi Bildirisi'nde ifade edilen tavsiye kararları 2007 yılında yapılan Paris birleşimi sonucunda halen geçerli olduğu söylenerek yinelenmiştir. Aynı kararların 25 yıl sonra tekrar edilmiş olması UNESCO'nun yaptığı çalışmaların yaygınlaşmadığını ve yeterince anlaşılmadığını göstermektedir.

Bu noktadan sonra UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimi konusunda yapmış olduğu çalışmalar, söz konusu dört temel tavsiye çerçevesinde (öğretim programları, öğretmen eğitimi, araştırmalar ve uluslar arası işbirliği) incelenmiştir.

1. Öğretim Programları

UNESCO'nun Grunwald'den (1982) Paris'e (2007) aynı çizgide devam eden tavsiye kararlarından ilki medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili öğretim programları hazırlanması olmuştur. Bu tavsiye kararı ilk defa Grunwald'de yapılmış olsa bile 1978 yılında Finli medya uzmanı Sirkka Minkkinen'e hazırlattırılan "*Kitle İletişim Eğitimine Yönelik Genel Bir Program Modeli*" adlı eser, UNESCO'nun bu konudaki çabalarının daha önceki yıllara dayandığını göstermektedir. Bu eserde yazar ortaöğretime yönelik farklı medya araçlarını anlamayı ve bunların eleştirel kullanımını amaçlayan bir kitle iletişim eğitimi program modeli sunmuştur. Hem kitle iletişim eğitimi ve film eğitimi üzerinde durmuş hem de kitle iletişim eğitiminin gerekçeleri ve medya eğitimi ile genel eğitim arasındaki bağlantıları dile getirmiştir (Carlsson, 2006: 181). Kuruluşun bu somut çabası Grunwald'den sonra da devam etmiştir.

Grunwald'deki "*okul öncesinden üniversite eğitimine ve hatta yetişkin eğitimine kadar, kapsamlı medya eğitimi programları başlatılmalı ve desteklenmeli*" vurgusundan bir yıl sonra, yani 1983 yılında UNESCO'nun desteğiyle Masterman tarafından hazırlanan "*Okul Bilgisi, Medya Bilgisi: Öğretmen Eğitimi ve Öğrenci Öğrenmesi için Medya Okuryazarlığı*" (Masterman, 1983) adlı çalışmada genel bir medya okuryazarlığı programının bileşenlerinden söz edilmiştir. Ayrıca Dil ve Edebiyat, Tarih, Coğrafya ve Fen Bilimleri gibi ders programlarında medya okuryazarlığına nasıl yer verilebileceğine de değinilmiştir. Bu eser hem ayrı bir medya okuryazarlığı programından hem de mevcut programlarla ilişkilendirilen bir medya okuryazarlığından söz etmesi açısından dikkat çekicidir.

UNESCO, 2003 ve 2006 yılında yaptığı iki önemli çalışma ile medya okuryazarlığı programları konusunda yaklaşık on yıl devam eden suskunluğunu

bozmuştur. Bunlar "Pasifikte Medya Eğitimi: Ortaöğretimdeki Öğretmenler İçin Bir Rehber" (UNESCO, 2003) ve "Medya Eğitimi: Öğretmenler, Öğrenciler, Ebeveynler ve Uzmanlar İçin Bir Kılavuz*" (Frau-Meigs, 2006) adlı çalışmalarıdır.

"Pasifikte Medya Eğitimi: Ortaöğretimdeki Öğretmenler İçin Bir Rehber" (UNESCO, 2003) adlı çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; başlıca medya çeşitleri, medyanın ne yaptığı, "gönderici, mesaj ve alıcı" kavramları ile etkin bir mesajın nasıl inşa edileceği gibi konular yer almaktadır. İkinci bölümde, medyanın tarihi ve medyanın kime ait olduğu gibi konulara değinilmektedir. Üçüncü bölümde; yazılı medya, radyo, televizyon ve çoklu ortam gibi dört temel medya çeşidinden ayrıntılı olarak söz edilmektedir. "Medya ve Biz" başlıklı dördüncü bölüm ise üç alt başlıktan oluşmaktadır. (a) "Medya bizi nasıl etkileyebilir" alt başlığında; barışı destekleme, medyada önyargı, medyada şiddet, reklamcılık ve medya kalıp yargıları gibi konulara değinilmiştir. (b) "Biz medyayı nasıl etkileyebiliriz" alt başlığında da; medyaya ilişkin kanunlar ve medyanın düşüncelerimizi bilmesi gibi konulardan söz edilmiştir. (c) "Medya kendi kendisini nasıl düzeltebilir" alt başlığında ise mesleki etik, öz düzenleyici kuruluşlar ve mesleki eğitim gibi konular yer almaktadır.

"Medya Eğitimi: Öğretmenler, Öğrenciler, Ebeveynler ve Uzmanlar İçin Bir Kılavuz" (Frau-Meigs, 2006) adlı çalışma adından da anlaşılabilceği gibi öğretmen, öğrenci, ebeveyn ve uzmanlara odaklanmaktadır. Öğrenciler için "medyayı sorgulama, üretim, diller, temsiller ve izleyiciler" gibi beş modülden oluşan bir medya okuryazarlığı eğitimi önerilmiştir.

Burada UNESCO'nun "Young Digital Creators; Educator's Kit" (Leinonen ve Saad-Sulonen, 2006) adlı çalışmadan da söz edilebilir. Proje tabanlı öğrenme yaklaşımına dayalı olarak ve disiplinler arası bir bakış açısıyla hazırlanan bu çalışmada, farklı kültürel değerlerin anlaşılması ve küresel meselelerle ilgili bakış açılarının paylaşılması amaçlanmaktadır. Altı haftalık on üç etkinlikten oluşan bu çalışmada özellikle öğrencilerin teknik becerini geliştirmek hedeflenmektedir. Bu yönüyle medya okuryazarlığı ile ilgili üretim becerisine hitap eden bir çalışmadır.

2007 yılında Paris'te düzenlediği medya eğitimi seminerinde konuya bakışında önemli bir kırılma meydana gelmiştir. Grunwald'de medya eğitimi ile ilgili öğretim programlarının hazırlanmasından söz eden UNESCO, 2007 yılındaki Paris seminerinde medya eğitiminin okul programlarıyla ilişkilendirilmesini önermiştir. Bu seminerde UNESCO'nun medya eğitiminin okul programları ile ilişkilendirilebilmesi için şu noktaların üzerinde durmuştur: medya eğitiminin kapsamıyla ilgili açık bir tanımlama yapmak; medya eğitimi, kültürel çeşitlilik ve insan haklarına saygı arasındaki bağlantıları güçlendirmek; temel becerileri ve değerlendirme sistemlerini tanımlamak. Bu değişim UNESCO'nun medya eğitimi yaşam boyu öğrenme çerçevesinde ele alınan bir beceri olarak görmesinin sonucudur.

* Bu çalışma (Divina Frau-Meigs, 2006) RTÜK tarafından tercüme edilmiş ve "www.medyaokuryazarligi.org.tr" adresinde ilgililerin hizmetine sunulmuştur.

2. Öğretmen Eğitimi

UNESCO'nun dört temel tavsiye kararlarından ikincisi öğretmen eğitimi ile ilgilidir. UNESCO, medya okuryazarlığına yönelik öğretmen eğitimi konusunda ilk önemli vurguyu, 1982 yılında Grunwald'de yapmıştır: “Öğretmenler için hem medya hakkındaki bilgilerini ve anlayışlarını arttıracak hem de onları uygun öğretim metotlarıyla donatacak eğitim dersleri geliştirilmeli.” Hemen ardından 1983 yılında Ürdün'de “Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Kitle İletişim Araçlarını Kullanımı” (UNESCO, 1983b) konulu bir çalıştay yapılmıştır.

UNESCO tarafından öğretmen eğitimi ile ilgili yapılan bir diğer çalışma da Mentor Projesi'dir. Avrupa Komisyonu'nun da desteklediği bu proje çok uluslu bir projedir. Akdeniz havzasında yer alan ülkelerde medya okuryazarlığı eğitimini desteklemek amacıyla başlatılan proje, ortaöğretim düzeyindeki öğretmenlerin eğitimine odaklanmaktadır. Öğretmenlerden, öğrencilerine hem eleştirel hem de etkili üretici tüketiciler (hem medya ürünlerinin üreticisi hem de tüketicisi) olmayı öğretmenleri beklenmektedir. Mentor Projesi'nin en önemli sonucu medya okuryazarlığı eğitiminin temel alanlarına odaklanan başlıca altı öğretmen eğitimi modülünün (Kültürel Gösterge, Medyayı Tanımlama, Medyanın Dili, Türler ve İçerikler, Üretim ile Alımlama ve Pedagojik Aşamalar) ortaya konulmasıdır (Tornero, 2008: 13).

UNESCO, 2007 yılında Paris'te düzenlediği medya eğitimi seminerinde konunun altını kalın çizgilerle çizmiştir ve daha kapsamlı olarak ele almıştır. Temel öğretmen eğitiminin sistemin temel parçası olduğu vurgulanmış ve medya okuryazarlığının temel öğretmen eğitimi ile ilişkilendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öğretmenin rolünü değiştirecek, öğrencilerin katılımını sağlayacak ve en önemlisi de okul ile dış dünyayı birleştirecek uygun pedagojik yöntemlerin geliştirilmesi istenmiştir. Bunun sadece öğretmenlerle sınırlı kalmaması gerektiği, eğitim sistemi içinde tüm paydaşların seferber edilmesinin önemi dile getirilmiştir. Hatta medya okuryazarlığının eğitim çevresi ile de sınırlandırılmayacağı; aileleri, medya uzmanlarını ve sivil toplum kuruluşlarını da ilgilendirdiği belirtilmiştir. Tüm bunların arka planında yatan düşünce ise daha önce ifade edildiği gibi UNESCO'nun medya eğitimini yaşam boyu öğrenme çerçevesinde ele almasıdır.

UNESCO'nun konuya yönelik bu önemli vurgusu sözde kalmamış, José Manuel Pérez Tornero (2008) tarafından kaleme alınan “Medya ve Bilgi Okuryazarlığı İçin Öğretmen Eğitimi Programları” adlı çalışma ile somut olarak ortaya konulmuştur. 16-18 Haziran 2008 tarihleri arasında Paris'te düzenlenen Uluslar arası Uzman Grup Toplantısı'nın sonucunda hazırlanan bu çalışmada medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı ile ilgili olarak öğretmenlerin eğitimi için hazırlanacak bir programda bulunması gereken amaçlar, değerler ve tutumlar belirtilmiştir, ayrıca bu programların nasıl bir içeriğe sahip olması gerektiği konusunda önemli fikirler ortaya konulmuştur. Çalışmada medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgilenen öğretmenlerin rolleri şöyle ifade edilmiştir: “Medya okuryazarlığı öğretmenlerinin rolü, kaynak ve rehberlik sağlamayı, etkinlikler geliştirmeyi ve iletişim etkinliklerine yönelik beşeri ve teknolojik kaynakları düzenlemeyi ve yönetmeyi amaçlayan etkinliklerle ilgili bakış açılarını kapsayan öğretme ve öğrenme faaliyetlerini aşmaktadır. Buna pedagojik olarak özel ders, rehberlik ve danışmanlık görevlerini de ilave etmek gerekmektedir.” Bu programın içeriği teorik ve pratik içerik olarak iki ayrı bölümden oluşmaktadır:

Teorik İçerik

- Giriş: Medya ve bilgi okuryazarlığı nedir?
- İletişimi ve bilgiyi anlama
- Bilginin kullanılması, okunması ve medya: özerklik ve eleştirel düşünce
- Eğitimde medya ve bilgi okuryazarlığı stratejileri: bir medya çevresinde öğrenmeyi destekleme
- İletişim, üretim ve katılım: kültürel çeşitliliği destekleme

Pratik İçeri

- İletişim süreçlerinin tasarımı, düzenlenmesi ve geliştirilmesi
- Eğitim ve iletişim süreçleri için bilgi ve iletişim teknolojilerinin ileri düzeyde kullanımı
- Okul ve eğitim ortamlarının (media) tasarımı, düzenlenmesi ve geliştirilmesi
- Medya eğitimi ile ilgili eğitim etkinliklerinin tasarımı, düzenlenmesi ve geliştirilmesi

Söz konusu çalışmada medya okuryazarlığı her ne kadar bilgi okuryazarlığı ile birlikte ele alınmış olsa da, öğretmen eğitimi konusunda önemli bilgiler yer almaktadır.

3. Araştırmalar

UNESCO'nun dört temel tavsiye kararlarından üçüncüsü de medya eğitimi araştırmalarının teşvik edilmesidir. UNESCO, medya okuryazarlığına yönelik araştırmaların yapılması konusunda ilk önemli vurguyu, 1982 yılında Grunwald'de yapmıştır: "Medya eğitimine katkı sağlaması amacıyla psikoloji, sosyoloji ve iletişim bilimleri gibi alanlarda araştırmalar teşvik edilmeli ve etkinlikler geliştirilmeli." Bu önemli vurgunun ardından iki önemli bibliyografya çalışması ortaya konulmuştur. Bunlardan ilki, Lee (1982) tarafından hazırlanan medya eğitimi materyallerine ilişkin açıklamalı bir bibliyografyadır. Diğeri de İngiliz medya eğitimcisi Masterman (1983) tarafından İngiltere'deki medya eğitimi konusunda hazırlanan çalışmaların yer aldığı açıklamalı bir bibliyografyadır. Her iki çalışma da mevcut birikimi ortaya koyması açısından toparlayıcı bir rol üstlenmiştir.

Bir diğer önemli araştırma da "Learning About the Media" (Halloran ve Marcia, 1986) adlı çalışmadır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kitle iletişimi araştırmalarındaki ana eğilimlerden söz edilmiştir. İkinci bölümde farklı medya eğitimi yaklaşımları farklı ülkelerden verilen örneklerden yola çıkılarak tartışılmıştır. Son bölümde ise Grunwald'deki sempozyumun sonuçları ve özellikle kitle iletişim araştırmaları konusundaki gereksinim vurgulanmıştır. Ayrıca genel öneriler dışında ilköğretime, öğretmenlere ve araştırmacılara yönelik öneriler getirilmiştir.

İngiliz medya eğitimcisi David Buckingham tarafından UNESCO için 2001 yılında "Media Education: A Global Strategy for Development" adında bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma okul çağındaki çocukların ve gençlerin medya eğitimine odaklanmaktadır. Medya eğitimi için kapsamlı bir gerekçe, dünya üzerindeki gelişimine kısa bir bakış ve alanın kısa ve öz bir tanımı sunulmuştur. Daha sonra medya eğitiminin çeşitli bileşenlerini tanımlayarak medya eğitiminin uluslararası gelişimi için bir stratejiyi ana hatlarıyla belirterek devam edilmiştir. Çalışma UNESCO'nun yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki girişimleri destekleyebilmesi için çeşitli yollar önerilerek tamamlanmıştır. Böylece çalışma bu alanda gelecekte yapılacak eylemler için bazı genel parametreler ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Yine 2001 yılında Domaille ve Buckingham UNESCO için "Youth Media Education Survey 2001" adıyla bir çalışma yapmışlardır. Farklı ülkelerde medya

okuryazarlığı eğitiminin amaçları ve yöntemlerine ilişkin bilgi edinmek amacıyla yürütülen çalışmada çeşitli uzmanlar medya okuryazarlığı eğitiminin gelişiminde UNESCO'nun etkisinden söz etmişlerdir. Ayrıca bu uzmanlar UNESCO'nun çeşitli konularda destek sağlayarak medya okuryazarlığı hareketine daha çok yardımcı olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu konular şunlardır: öğretmen eğitimi (uzaktan eğitim ve yerinde eğitimi de kapsayan), uluslar arası iletişim ağlarını destekleme, farklı ulusal ihtiyaçlara yönelik kaynaklar hazırlama, medya eğitimi konusunda bir kamu politikası oluşturma, güncel araştırmaların paylaşımına yardımcı olma ve yeni araştırma girişimlerini destekleme (Leaning, 2009: 209).

UNESCO, araştırmacıların yaptığı çalışmalarını yayınlamaya da medya eğitimi araştırmalarının yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır. Örneğin Sanjay Asthana tarafından yapılan "Innovative Practices of Youth Participation in Media" (Asthana, 2006) adlı çalışma UNESCO tarafından 2006 yılında yayınlanmıştır. Gelişmekte olan ya da geri kalmış on iki ülkeden gençlerin toplumsal ve kişisel gelişim için medya kullanımı konusunda benimsedikleri yenilikçi yaklaşımları ve stratejileri ele alan çalışmada eleştirel medya okuryazarlığının bilgi iletişim teknolojileri üzerindeki etkisi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın medya kuruluşlarından resmi kuruluşlara, medya eğitimi uygulayıcılarından araştırmacılara kadar pek çok kişiye başvuru kaynağı olabileceği ifade edilmiştir.

UNESCO Grunwald'deki araştırmaların teşvik edilmesi tavsiyesine 2007 yılında Paris seminerinde araştırmaların dağıtımı için bir iletişim ağının (network) geliştirilmesini ilave etmiştir. Medya eğitimi araştırmaların teşviki için yüksek öğretim hareket noktası olarak tayin edilmiştir. Çünkü yüksek öğretim eğitim ve araştırma arasındaki köprüdür. Araştırmaların sonuçlarının paylaşılması ve etkileşimin sağlanması için de iletişim ağlarının oluşturulması tavsiye edilmektedir. Bu noktada üç farklı yapının ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki UNESCO'nun öncülüğünde kurulan NORDICOM (the Nordic Information Centre for Media and Communication Research, Göteborg Üniversitesi, İsveç) bünyesinde yer alan "International Clearinghouse on Children, Youth and Media*" adlı iletişim ağıdır. Bu veri tabanında medya okuryazarlığı, medya okuryazarlığı eğitimi ve çocukların medyaya katılımı ve onların medya çevreleriyle ilgili ölçümler, uygulamalar, etkinlikler ve araştırmalar yer almaktadır. Bir diğer iletişim ağı ise Medeniyetler İttifakı projesi kapsamında kurulmuştur. Medeniyetler İttifakı (Alliance of Civilizations), 2005 yılında Türkiye ve İspanya Hükümetlerinin öncülüğünde hayata geçirilen bir Birleşmiş Milletler projesidir. "Media Literacy Education Clearinghouse** " Medeniyetler İttifakı projesi kapsamında UNESCO ile işbirliği içerisinde medya eğitimine yönelik oluşturulmuş bir iletişim ağıdır. Son olarak da UNESCO'nun resmi web sayfasından söz etmek gerekmektedir. Kurumun resmi web sayfası*** da bir iletişim ağı vazifesi görmekte ve UNESCO'nun yaptığı ya da desteklediği çalışmaları araştırmacıların hizmetine sunulmaktadır.

UNESCO tarafından yapılan ya da desteklenen farklı araştırmalardan daha da söz edilebilir, ancak çalışmanın kapsamı dolayısıyla tüm çalışmalara yer verilememiştir. Söz edilmeyen çalışmalar kaynakça kısmında görülebilir.

* Bu veritabanına "http://www.nordicom.gu.se/clearinghouse.php" adresinden ulaşılabilir.

** Bu veritabanına "http://www.aocmedialiteracy.org/" adresinden ulaşılabilir.

*** Bu veritabanına "http://unesdoc.unesco.org/ulis/" adresinden ulaşılabilir.

4. Uluslararası İşbirliği

UNESCO'nun dört temel tavsiye kararlarından sonuncusu da medya okuryazarlığına yönelik uluslar arası işbirliği yapılımasıdır. Aslında UNESCO'nun bu alandaki çalışmaları Grunwald öncesine dayanmaktadır. 1977 yılında yayınlanan "Eğitimde Medya Çalışmaları" adlı çalışmada dünyanın farklı ülkelerinden birçok medya eğitimcisinin işbirliğiyle medya okuryazarlığı eğitiminin dünyadaki durumunu açıklayan uluslararası bir yayın ortaya çıkarılmıştır. Ancak uluslar arası işbirliğine yönelik tüm uluslara hitaben ilk önemli çağrı Grunwald'de dile getirilmiştir: "UNESCO tarafından üstlenilen ya da kararlaştırılan ve medya eğitiminde uluslararası işbirliğini teşvik etmek amacıyla taşıyan eylemler desteklenmeli." Kurum bu tavsiyesini 2007 yılındaki Paris seminerinde de tekrarlamış ve bunun gerçekleşmesi için iki noktanın önemli olduğunu ifade etmiştir. Bunlardan ilki politik karar mercilerinin farkındalıklarının artırılması ve diğeri de uluslar arası etkileşimi organize etmek ve gerçekleştirilmesidir.

UNESCO, politik karar mercilerini etkilemek için dünyanın farklı bölgelerinde medya okuryazarlığı ile ilgili çeşitli organizasyonlar düzenlemektedir. Yeni Delhi'de 20-21 Kasım 2009 tarihinde IGNOU (Indira Gandhi National Open University) ve SOJNMS (the School of Journalism & New Media Studies), UNESCO ile işbirliği yaparak "Medya Eğitiminde Sorunlar ve Olanaklar" adıyla düzenledikleri sempozyum bunun örneklerinden biridir.

Uluslar arası işbirliğine yönelik en önemli adımlardan biri NORDICOM'un kurulmasıdır. 1997 yılında İsveç hükümeti ve UNESCO'nun finansörlüğünde NORDICOM kurulmuştur. Bir UNESCO girişimi olarak adlandırabilecek bu kuruluş tarafından UNESCO'nun istekleri doğrultusunda çeşitli uluslar arası çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan biri Ulla Carlsson'un editörlünde hazırlanan "Regulation, Awareness, Empowerment: Young People and Harmful Media Content in the Digital Age" adlı çalışmadır. Bu çalışma 2005 yılında UNESCO'nun "Elektronik ve dijital medyada şiddeti azaltma çabaları ve yenilikçi yaklaşımlar" konusunda kuruluştan bir yayın hazırlamasını istemesi sonucunda hazırlanmıştır. Yayının bir bölümü tehlikeli medya içeriğine odaklanırken diğer bir bölümü de medya ve internet okuryazarlığına değinmektedir. Kuruluş tarafından yine uluslar arası işbirliği ile hazırlanan bir diğer çalışmada Carlsson ve arkadaşlarının editörlüğünde 2008 yılında hazırlanan "Empowerment Through Media Education: An Intercultural Dialogue" adlı çalışmadır. UNESCO'nun 2007 yılında Riyad'ta ve Paris'te yapmış olduğu çalışmalara dayanan bu yayın farklı kültürlerden gelen medya eğitimcilerinin konuyla ilgili görüş ve deneyimlerini içermektedir. Bu yönüyle UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimi konusundaki uluslar arası işbirliğinin açık bir kanıtını teşkil etmektedir.

Bu konudaki değer bir önemli gelişmede "Mapping Media Education Policies in the World: Visions, Programmes and Challenges" adlı yayının ortaya çıkarılmasıdır. 2009 yılında Divina Frau-Meigs ve Jordi Torrent'ın editörlüğünde hazırlanan bu çalışma Birleşmiş Milletler, Medeniyetler İttifakı, UNESCO, Avrupa Komisyonu ve Grupo Comunicar** işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Medya eğitimi programlarının

* Grupo Comunicar İspanya'da Huelva Üniversitesi merkezli olarak kurulmuştur. Başta genç kuşaklar ve eğitimciler olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde medya okuryazarlığını teşvik etmeyi amaçlayan kuruluş, öğretmenlere ve gazetecilere yönelik eğitim faaliyetleri düzenlemektedir. Ayrıca İspanya ve Güney Amerika'daki eğitim ve iletişim araştırmalarına yönelik "Comunicar" adında bir dergi yayınlamaktadır.

yaygınlaşması için gerekli olan düzenleyici ve yasal çerçeveyi analiz ederek sıradan medya eğitimi programlarının ötesine geçmeyi hedeflemektedir. Böylece dünya üzerindeki eğitim programlarına medya okuryazarlığını dâhil etmeyi amaçlayan standartlaştırma sürecine dinamizm kazandıracığı düşünülmektedir.

Bu çalışmalar UNESCO'nun uluslar arası işbirliği çalışmalarına örnek oluşturmaktadır, ancak bir gerçek de var ki; UNESCO'nun yapmış olduğu tüm medya okuryazarlığı faaliyetleri uluslar arası işbirliğinin sonucudur. Yapılan kongre, sempozyum, çalıştay, seminerler, öğretim programı ve araştırmaların her biri incelendiğinde, bu çalışmaların hem içeriğinin hem de dilinin uluslar arası işbirliğinin vurguladığı görülecektir. O nedenle bu son tavsiye kararının UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimindeki politikasının temelini oluşturduğu söylenebilir.

SONUÇ

UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimi konusunda yapmış olduğu faaliyetler irdelendiğinde önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Bunların başında kurumun medya okuryazarlığı kavramına bakışı yer almaktadır.

UNESCO medya okuryazarlığını yaşam boyu öğrenme çerçevesinde ele alınması gereken bir beceri olarak görmektedir. Böyle bir bakış açısı medya okuryazarlığı eğitimi de derinden etkilemekte, medya okuryazarlığını bir ders ya da program düzeyinden çıkarıp ebeveyn eğitiminden başlayıp okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, üniversite ve yetişkin eğitime doğru ilerleyen bir yaşam boyu öğrenme sürecine dönüştürmektedir. UNESCO'nun Grunwald ve öncesinde medya okuryazarlığı programlarını savunurken sonraki yıllarda disiplinler arası bir temelde diğer derslerle nasıl ilişkilendirileceğini sorgulaması bu değişimin bir göstergesidir.

Öte yandan UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimine yönelik uluslar arası bir politika oluşturma konusundaki stratejisinde ise önemli bir değişiklik olmamıştır. Grunwald'de öğretim programları, öğretmen eğitimi, araştırma ve uluslar arası işbirliği başlıklarıyla özetlenebilecek stratejisini 2007 yılında Paris'te de tekrar etmiş ve hatta bu görüşlerini daha da geliştirmiştir. 25 yıl gibi bir süre sonra aynı tavsiye kararlarının tekrar edilmiş olması yapılan çalışmaların anlaşılmadığının ya da yaygınlaşmadığının bir göstergesi olabileceği gibi, kurumun stratejilerinin doğruluğunun ve dikkate alınması gerektiğinin de bir ispatı olarak görülebilir. Her iki tespit de doğru olması durumunda geçerli olan bir gerçek söz konusudur: "UNESCO'nun medya okuryazarlığı eğitimi stratejisi doğru ve takip edilmesi gereken bir stratejidir". Kurumun bu stratejisi dünya üzerindeki her ülkenin medya okuryazarlığı eğitimi konusunda atması gereken adımlarla ilgili önemli ipuçları içermektedir. Bu noktadan hareketle söz konusu strateji özellikle de medya okuryazarlığı eğitimi yolculuğuna yeni başlayan ülkelerdeki karar mercileri, sivil toplum kuruluşları, eğitimciler, araştırmacılar ve medya uzmanlarınca dikkatle takip edilmelidir. UNESCO'nun bu stratejisi şöyle özetlenebilir:

Medya okuryazarlığı yaşam boyu geliştirilmesi gereken bir beceri olarak ve toplumu anlamanın, demokratik bir yaşama katılmanın bir aracı olarak görülmektedir. Bunun sonucunda medya okuryazarlığı eğitimi ebeveyn eğitimini destekleyerek okul öncesinden başlatılabilir. İlköğretim ve orta öğretimde medya okuryazarlığı mevcut programlarla ilişkilendirilebilir; ortaöğretim ve üniversitede hazırlanan kapsamlı programlarla konuya profesyonelce yaklaşılabilir; yetişkin eğitimi ile yaşam boyu öğrenme süreci tamamlanabilir.

Toplumsal alandaki ve eğitim sistemi içindeki tüm paydaşları seferber ederek ve uygun pedagojik yöntemler geliştirilerek medya okuryazarlığı temel öğretmen eğitimi ile ilişkilendirilebilir.

Özellikle yüksek öğretimde medya okuryazarlığı eğitimine ilişkin araştırmalar teşvik edilebilir ve bu araştırmaların paylaşılması için "International Clearinghouse on Children, Youth and Media" gibi iletişim ağları oluşturulabilir.

Son olarak da başta politik merciler olmak üzere tüm aktörlerin ve toplumun farkındalığı arttırmak üzere eyleme dayalı uluslar arası işbirliğine önem verilmelidir. Bu konuda başta UNESCO ve AB olmak üzere ECML, CLEMI, ACME, CML, CAMEO, AML, ATOM, OFCOM, RAFME, NORDICOM gibi kuruluşların bünyesinde yapılan çalışmalarını takip etmek, bu çalışmaların içerisinde yer almak ve hatta yeri geldiğinde ev sahipliği yapmak medya okuryazarlığı eğitiminde ilerlemenin yolunu açabilir.

Medya okuryazarlığı eğitimi konusunda böylesine kıymetli çalışmalara imza atan UNESCO'nun gelecekte de medya okuryazarlığının en büyük destekçilerinden biri olacağı aşikârdır. Sonuç olarak UNESCO, medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgilenen her ülkenin ya da araştırmacının dikkatle takip etmesi gereken aktörlerden biridir.

Kaynakça

- Abu-Fadil, Magda (2007). **Media Literacy A Tool to Combat Stereotypes and Promote Intercultural Understanding**. Research paper prepared for the UNESCO Regional Conferences in Support of Global Literacy (Doha, 12 – 14 March 2007).
- Asthana, Sanjay (2006). **Innovative Practices of Youth Participation in Media**. UNESCO. http://portal.unesco.org/ci/en/files/22831/11593413569UNESCO_Innovative_practices.pdf/UNESCO%2BInnovative%2Bpractices.pdf adresinden 12.06.2008 tarihinde elde edilmiştir.
- Aufderheide, Patricia (1993). **"Media Literacy: A Report of The National Leadership Conference on Media Literacy."** Washington, DC, Aspen Institute.
- Buckingham, David (2001). **Media Education: A Global Strategy for Development**. A Policy Paper Prepared for UNESCO Sector of Communication and Information
- Carlsson, Ulla (Ed.) (2006). **Regulation, Awareness, Empowerment: Young People and Harmful Media Content in the Digital Age**. The International Clearinghouse on Children, Youth and Media (A UNESCO INITIATIVE 1997), NORDICOM: Göteborg University.
- Carlsson, Ulla, Samy Tayie, Geneviève Jacquinet-Delaunay ve José Manuel Pérez Tornero (2008). **Empowerment Through Media Education: An Intercultural Dialogue**. The International Clearinghouse on Children, Youth and Media (A UNESCO INITIATIVE 1997), NORDICOM: Göteborg University.
- Domaille, Kate ve David Buckingham (2001). **Youth Media Education Survey 2001, Final Report**. Prepared for UNESCO Sector of Communication and Information.
- Frau-Meigs, Divina (2006). **Media Education: A Kit for Teachers, Students, Parents and Professionals**. UNESCO: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001492/149278e.pdf> adresinden 12.06.2008 tarihinde elde edilmiştir.
- Halloran, James D. ve Jones Marcia (1986). **Learning About the Media** (Media Education and Communication Research). Paris: UNESCO.
- Hobbs, Renee (2007). **Approaches to Instruction and Teacher Education in Media Literacy**. Research paper prepared for the UNESCO Regional Conferences in Support of Global Literacy (Doha, 12 – 14 March 2007).

- Khan, Abdul Waheed (2007). **Media Education: Advances, Obstacles, and New Trends since Grünwald: Towards a Scale Change?** On the occasion of the Opening of the International meeting, Paris, France 21-22 June 2007.
- Kubey, Robert William (2001). **Media literacy in the information age, Current perspectives.** New Jersey: Transaction Publishers.
- Leaning, Marcus (2009). **Issues in Information and Media Literacy: Criticism, History, and Policy.** USA: Informing Science Press
- Lee, Jung Sook, Kathleen Busterna ve F. Gerald Kline (1982). **Media Education Materials: An Annotated Bibliography.** School of Journalism and Mass Communication University Minneota in association with UNESCO.
- Leinonen, Teemu ve Joanna Saad-Sulonen (2006). **Young Digital Creators, Educator' Kit.** UNESCO, Finland.
- Masterman, Len (1983). **School Knowledge, Media Knowledge: Media Literacy in Teacher Training and Student Learning.** UNESCO.
- Masterman, Len (1983). **Media Education in The United Kingdom: An Annotated Bibliography.** School of Education, Nottingham University, England in association with UNESCO.
- Minkinen, Sirkka (1978). **A General Curricular Model for Mass Media Education.** Altamira: J. M. Llorca for UNESCO.
- Miyazaki, Toshiko (2007). **From Citizens' Eyes: Working with Media Literacy for Thirty Years.** Paper Prepared for UNESCO by International Meeting Organized by the French Commission for UNESCO, Paris.
- Tornero, José Manuel Pérez (2008). **Teacher Training Curricula for Media and Information Literacy.** UNESCO: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=27064&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=-465.html adresinden 01.06.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (1977). **Media Studies in Education.** Printed in the workshops of the UNESCO, Paris. <http://unesdoc.unesco.org/images/0002/000238/023803eo.pdf> adresinden 09.12.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (1982). **Grunwald Declaration on media education.** www.unesco.org/education/pdf/MEDIA_E.PDF adresinden 12.02.2006 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (1983a). **Use of a Newspaper as a Distance Teaching Medium: A Case Study.** The Educational Research and Development Department of the College Marie-Victorin, Montreal, Quebec, Kanada.
- UNESCO (1983b). **Workshop on the Use by Teachers of the Mass Media in the Educational Process.** Amman (Jordan), 1-16 May 1983.
- UNESCO (1984). **Media Education.** Morsy Zaghoul (Editor). Paris: UNESCO.
- UNESCO (1990). **International Media Literacy Conference: 'New Directions in Media Education'** (Haz. Elizabeth Thoman). http://www.medialit.org/reading_room/article126.html adresinden 12.02.2006 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (1999). **"Educating for the Media and the Digital Age", Vienna Conference, Austria** <http://edu.of.ru/attach/17/3485.PDF> adresinden 24.02.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (2002). **Youth Media Education, Seville, Spain.** http://portal.unesco.org/ci/en/files/5680/10346121330Seville_Recommendations.rtf/Seville+Recommendations.rtf adresinden 12.02.2006 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (2003). **Media Education in the Pacific: A Guide for Secondary School Teachers.** http://www.unescobbk.org/fileadmin/user_upload/ci/documents/Mediaeducation.pdf adresinden 12.06.2008 tarihinde elde edilmiştir.

- UNESCO and European Commission (2003). **The Mentor Project** (günümüzde "The Mentor Association"). <http://www.mediamentor.org/en/ma-from> adresinden 02.09.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (2007a). **Children's Media Literacy Project: "Look and Listen"**. The Broadcasting Commission of Jamaica and UNESCO: http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=26761&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html adresinden 02.09.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (2007b). **International Conference on Media Education, Riyadh**. <http://www.meduconf.com/default.asp?langauge=En> adresinden 21.06.2008 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO (2007c). **PARIS AGENDA OR 12 RECOMMENDATIONS FOR MEDIA EDUCATION**. http://www.educazionemedia.it/files/4.Parisagendafin_en.pdf adresinden 24.02.2009 tarihinde elde edilmiştir.
- UNESCO ve Diğerleri (2009). **Mapping Media Education Policies in the World: Visions, Programmes and Challenges**. This text is a collection of papers published in «Comunicar», Latin American Scientific Journal of Media Education, issue 32 (ISSN: 1134-3478), edited March 2009 (www.revistacomunicar.com).

EK-: UNESCO MEDYA EĞİTİMİ TAVSİYE KARARLARI (PARİS, 2007)

I. Tüm eğitim seviyelerinde kapsamlı medya eğitimi programlarının geliştirilmesi

Tavsiye Kararı 1: Kapsamlı bir medya eğitimi tanımı kabul edilmeli

Medya eğitiminin okul programları ile ilişkilendirilmesinin medya eğitiminin kapsamıyla ilgili açık bir tanımlamayı gerektirdiği ve kapsamlı bir medya eğitimi kavramının şu üç temel amaca sahip olabileceği ifade edilmiştir:

1. Toplumcu anlamının ve demokratik bir yaşama katılmanın potansiyel bir aracı olan medyanın tüm çeşitlerine ulaşılmasını sağlamak
2. Özerk bireylerin ve aktif kullanıcıların yeteneklerini geliştirmek için ister haber amaçlı ister eğlence amaçlı olsun mesajları eleştirel olarak analiz etme becerilerini geliştirmek
3. Medya iletişiminin farklı alanlarında üretim, yaratıcılık ve etkileşimi teşvik etmek

Tavsiye Kararı 2: Medya eğitimi, kültürel çeşitlilik ve insan haklarına saygı arasındaki bağlantılar güçlendirilmeli

Yerel realitelere uygun olmayan modelleri benimsemekten kaçınmak amacıyla bu ortak temele inşa edildiğinde, öğretim programları kültürel, eğitimsel, sosyal ve ekonomik bağlam çeşitliliğine uyartılabilir.

Uluslar arası değişimin gelişimi ve küreselleşme olgusu göz önüne alındığında medya eğitimi kültürlerarası anlayışın gelişmesine yardımcı olmalı ve her yerde yerel kültürleri desteklemelidir.

Medya eğitimi vatandaşlık ve insan hakları eğitiminin bir parçası olarak insanların yetkilendirilmesine ve toplumda paylaşılmış bir sorumluluk duygusuna katkıda bulunur.

Tavsiye Kararı 3: Temel beceriler ve değerlendirme sistemleri tanımlanmalı

Bu ilkelere göre kazanılacak temel beceri ve bilgiler hem ortak konulu hem de disiplinler arasıdır ve okul sisteminin her bir seviyesi için ayrıntılarıyla belirtilmelidir. Eğitimde bu beceri ve bilgilerin değerlendirmesi öğrenciler kadar öğretmenleri de dikkate alınmalıdır. Bu programlar ortak özellikleri ve farklılıkları vurgulayacak bir işbirlikli çalışmada derlenebilir ve analiz edilebilir; bunlar medya eğitimi bütünüyle tasarlamaya yardımcı olur ve öğretim programlarının uygunluğunu ve etkililiğini geliştirebilir.

II. Öğretmen eğitimi ve toplumsal alanda diğer paydaşların farkındalığının artırılması

Tavsiye Kararı 4: Medya eğitimi temel öğretmen eğitimi ile ilişkilendirilmeli

Temel öğretmen eğitimi bu sistemin anahtar bir unsurudur ve teorik boyutlar ile pratik becerileri içermek zorundadır; bu gençlerin medya kullanımına ilişkin iyi bilgi sahibi olmalarını gerektirir. Değişimin hızlı olduğu zamanlarında, bu eğitim öğretmenler ve öğrenciler tarafından test edilmiş ve onaylanmış öğretim amaçlarını kullanarak kurumsal eylemlere ve kendi kendini eğitime (selftraining) dayanmak zorundadır.

Tavsiye Kararı 5: Uygun pedagojik yöntemler geliştirilmeli

Temel amaç hali hazırdaki öğretim yöntemlerine benzemeyen ve öğretmenin rolünde bir değişimi, öğrencilerin daha fazla katılımını ve de okul ile dış dünya arasında daha yakın ilişkileri gerektiren yeni "aktif" yöntemler geliştirmektir. Öğretim materyalleri ve gereçleri hem entelektüel mülkiyet haklarından hem de telif haklarından muaf olacak şekilde bu yeni yöntemlere uygun olarak geliştirilmelidir. Formatları ne olursa olsun, bunların basılı kitapçıklardan dijital çalışmalara kadar geniş bir alanı kapsayacak nitelikte öğretmen ve öğrencilerin yakın işbirliği ile üretilmesi gerekmektedir.

Tavsiye Kararı 6: Eğitim sistemi içindeki tüm paydaşlar seferber edilmeli

Medya eğitiminin eğitim sistemiyle birleştirilmesi tüm paydaşların işe koşulmasını gerektirmektedir. Öğretim programları yöneticilerinin, okul yöneticilerinin, en üst rütbeli eğitim yöneticilerinin vs. farkındalığı, bu eylemleri yasallaştırma sorumluluklarını üstlenmeleri için artmak zorundadır. Bölgesel ve ulusal amaçlar çerçevesinde uzmanlar inisiyatifleri arttıracak farkındalığı başlatmak için resmi eğitim otoritelerinin kontrolünde olabilirler.

Tavsiye Kararı 7: Toplumsal alandaki tüm paydaşlar seferber edilmeli

Medya eğitimi okul çevresi ile sınırlandırılmaz; aileler, dernekler ve medya uzmanlarıyla da ilgilidir.

Eğer medya eğitimi yenilikçi uygulamaları yaygınlaştırarak tecrübe safhasından yola çıkacaksa, sivil toplum dernekleri ile birlikte ebeveynler okul içinde ve okul dışında, resmi olmayan yerlerde buna katkıda bulunmalıdır.

Medya eğitimi gazetecilerin mesleki eğitimiyle ilişkilendirilmelidir, yasal ve etik bilgiyi de içermelidir. Tüm medya uzmanlarını, metin yazarlarını, editörleri, yayımcıları vb. ilgilendirir. Özellikle gençlere yönelik kalıp yargılardan yoksun iyi nitelikte program yapımları ve yayınlarını teşvik etmek için çaba sarf edilmelidir. Bunlar diyalogu geliştirmeli ve medya uzmanları ile eğitimcileri ve yurttaşları bir araya getirmelidir. Aynı zamanda düzenlemeyi yapan otoritelerin medya eğitimi girişimlerine katılmaları kazanılmış bir haktır da, düzenlemeye paralel olarak öz-düzenleme Self-regulation (öz düzenleme); Davranışlarımızı bilişsel olarak pekiştirme veya cezalandırma süreci. (self-regulation) ve birlikte düzenleme Co-regulation (eşdüzenleyici); Çocukluk evresinin ortalarında çocuğun davranışlarının ebeveynle çocuk tarafından ortaklaşa denetlendiği geçici bir evre. (co-regulation) artan bir rol oynamaktadır.

Bölgesel ve ulusal düzeyde yaz okullarının düzenlenmesi en iyi uygulamaların karşılıklı değişimini ve yayılmasını teşvik edebilir. Bunlar öğretmenlerin sürekli eğitimine ve medya eğitiminin yayılmasına katkıda bulunabilir. Festivaller ve çalıştaylar gençlerin ürünlerinin daha fazla görülmesini sağlayabilir ve medya eğitimi girişimlerinin değerini arttırabilir.

Tavsiye Kararı 8: Medya eğitimi yaşam boyu öğrenme çerçevesinde ele alınmalı

Hem gençlerin hem de yetişkinlerin temel haber ve bilgi kaynağı medya olduğu için, medya eğitimi ne sadece gençlere ne de yetişkinlere yöneliktir. Bu bağlamda medya eğitimi kaliteli bir yaşam boyu öğrenme sürecidir. Toplumda daha

özgür ve daha aktif vatandaşlar olmalarına yardımcı olacak kesintisiz eğitim modülleriyle, sahip olmadıkları bu fırsatı yetişkinlere sağlamak önem arz etmektedir. Çeşitli türde araçlar farkındalıklarını arttırmayı ve onları eğitmeyi kendi kontrollerine bırakmalıdır. Yetişkinlerin kesintisiz-sürekli eğitimi ve kendi kendine eğitimi sivil toplum dernekleri, STK'lar ve uzmanların desteğiyle yerel düzeyde uygulanmalıdır.

III. Araştırma ve bu araştırmaların dağıtımı için iletişim ağı (network)

Tavsiye Kararı 9: Yüksek öğretimde medya eğitimi ve araştırma geliştirilmeli

Yüksek öğretim eğitim ve araştırma arasındaki köprüdür, çünkü deneysel uygulamalara rehberlik etme ve izleme gereksinimi vardır. Araştırma için farklı rotaların geliştirilmesi gerekmektedir:

- İster teknolojik ister toplumsal olsun devam eden gelişmelerin takip edilebilecek medya eğitimi girişimleri için teorik araştırma; böyle araştırmalar yapım, yayın ve medya kullanımının çeşitli şartlarını kapsmalıdır.
- Olası etkilerini daha iyi değerlendirebilmek için öğretmen ve öğrenci uygulamalarının mümkün olduğunca yakından araştırılması
- Paydaşları harekete geçirmek, güncel girişimlere destek vermek ve öğretmenlerle eğitimcilerin kesintisiz eğitimine katkıda bulunmak için araştırma ve eylem
- Medya eğitimi ile ilgili olarak ebeveynlerin ve diğer paydaşların davranışları ve rolleri ile ilgili incelemeler

Medya eğitimi disiplinler arası araştırma (eğitim, bilgi ve iletişim bilimleri, sosyoloji vs.) ile de ilgilenmek zorundadır. Bu vatandaşlık, insan hakları ve sürdürülebilir kalkınma konusuna odaklanan çalışmalar kadar pedagojik yenilikler, eğitim ve öğretimde teknolojilerin rolü ya da etkisi ve özellikle e-öğrenme üzerine yapılan çalışmalarla işbirliği halinde geliştirilmek zorundadır.

Tavsiye Kararı 10: Etkileşime yönelik iletişim ağları oluşturulmalı

Medya eğitiminde çok fazla ihtiyaç duyulan kabuk değiştirmeye katkıda bulunmak için sonuçlar kadar araştırma problemlerinin geliştirilmesi ve paylaşılması da gereklidir. Bölgesel, ulusal ya da uluslar arası düzeydeki tematik gruplarca organize edilen araştırmacılara yönelik iletişim ağları olabildiğince çok bilginin paylaşılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmalar muhtemel bir uluslar arası sözleşme ile sonuçlanacak etik tavsiye kararlarının hazırlanmasına önderlik etmelidir. Ulusal ve uluslar arası araştırma organlarınınca başlatılan teklif çağrıları da araştırmaları teşvik edecektir.

IV. Eyleme dayalı uluslar arası işbirliği

Tavsiye Kararı 11: Uluslar arası etkileşim organize edilmeli ve gerçekleştirilmeli

Uluslar arası etkileşimde iyi uygulamaların ve var olan çalışmaların yayılması için çeşitli somut durumları yakalayacak ve her türlü işbirliğini cesaretlendirecek teşviklere ve örnek düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan UNESCO gibi uluslar arası kuruluşlar kadar Avrupa Birliği gibi bölgesel kuruluşlar da hem

yerel ve küresel girişimlerin hem de koordineli eylemlerin desteklenmesinde önemli roller oynayabilirler.

Medya eğitimine yönelik uluslar arası bir etkileşim merkezinin (clearing-house) oluşturulması, medya eğitimiyle ilgili tüm verilerin bir araya getirilmesini, tercüme edilmesini ve ortaya konulmasını sağlayabilir: ister araştırma alanıyla ilgili isterse de eğitim politikalarıyla ilgili nitelikli çalışmalar ve medya eğitiminin eğitim sistemindeki öğretim programlarıyla ilişkilendirilmesine yönelik stratejiler. Bu etkileşim merkezi ana paydaşların alandaki bilimsel ve pedagojik gelişmeleri izlemesine yardımcı olacak bir iletişim ağının oluşturulmasına katkıda bulunabilir.

Düzenli olarak planlanmış uluslar arası etkinliklerin doğru bir gündemle organize edilmesi de gereklidir:

- Güncel uygulamaları değerlendirmek ve tavsiye kararlarını güncellemek için üst düzey uzmanların katılımında uluslar arası sempozyumlar düzenlenmelidir. Ulusal eğitim bakanlıkları ve konuyla ilgili diğer kurumlar böyle etkinlikler ve bunların sonuçları hakkında kamuoyunu bilgilendirmelidir.
- Özellikle medya eğitimi ile yeni ilgilenmeye başlayan ülkelerle deneyimlerini paylaşmak, aktarmak ve geliştirmek için ulusal düzeyde, uzmanların katılacağı yıllık toplantılar planlanmalıdır.
- Mümkün olduğunca ulusal olaylarla ilgili gençlerin medya yapımlarının ödüllendirileceği ve ulusal medyada yayınlanma fırsatlarının sunulacağı uluslar arası festivaller düzenlenmelidir.

Tavsiye Kararı 12: Politik karar mercilerinin farkındalıkları artırılmalı ve harekete geçirilmeli

Hangi ülke olursa olsun insanların farkındalığını arttırmak için çaba sarf etmeksizin ve tüm paydaşları ve özellikle üst düzey politik karar mercilerini harekete geçirmeksizin medya eğitimi başlatılamaz. Ulusal düzeyde kamuoyunu harekete geçirmek için atılacak adımların ötesinde UNESCO gibi uluslararası ya da Avrupa Birliği gibi bölgesel kuruluşlarla işbirliği aşağıdakiler gibi çeşitli girişimleri başlatabilir:

- Medya eğitiminin 21. Yüzyıl vatandaşının eğitimi için önemi konusunda farkındalığı arttıracak uluslar arası bir kampanya;
- Medya eğitiminin eğitim politikalarıyla ilişkilendirilmesi için güçlü bir seferberlik oluşturmak amacıyla eğitim bakanlarının katılacağı uluslar arası bir toplantı;
- “UNESCO Okul İletişim Ağları ve Kulüpleri”nin (the UNESCO Schools Networks and Clubs) medya eğitimi etkinliklerine ve daha da önemlisi gençlerin ürünlerine yönelik festivallere iştiraki;
- Araştırmacıları yerel realitelerin dar kalıplarından kurtaracak, dünyanın her yerindeki teoriksel çerçeveler kadar uygulamaları da zenginleştirecek “UNESCO Medya Okuryazarlığı Eğitimi Başkanlığı”nın oluşturulması.

AN OVERVIEW OF UNESCO ACTIVITIES IN CONNECTION WITH MEDIA LITERACY (1977-2009)

Adnan ALTUN*

Abstract

UNESCO has provided important contributions in the attracting attention and the development of media literacy education through its conference, symposium, seminar, research and publications which it organized and supported. The efforts had been moved into the international arena with Grunwald Declaration on Media Education in 1982 came to a head with Paris Agenda or 12 Recommendations for Media Education in 2007. UNESCO continues to organize and support activities related to media literacy. In this study, the investigation of activities was aimed. Document analysis method has been applied and, the individual studies supported by UNESCO and the institutional studies organized by UNESCO have been examined. In fact, the latter has been more carefully considered to reveal its view on media literacy education. As a result of this investigation, it has been exposed that UNESCO had a systematic approach to media literacy education. The approach has been analyzed under the specific headings: "concept of media literacy, media literacy education and the recommendations of media literacy education (curriculum, teacher training, research and international cooperation)". Especially the recommendations has provided important clues for states about how should they will follow to process on media literacy education. In conclusion, either policy makers or researchers should know that UNESCO is an actor must be followed carefully for development of media literacy education.

Key Words: UNESCO, education, media literacy education

* Research Assistant; Gazi University, Gazi Faculty of Education, Department of Social Studies Education